

Zkušenosti z Velké vlastenecké války a jejich význam v soudobých podmínkách

Sovětský lid vstupuje pod vedením Komunistické strany Sovětského svazu do závěrečného roku jedenácté pětiletky a s velkým pracovním elánem jde vstříc XXVII. sjezdu KSSS a 40. výročí velkého vítězství nad fašistickým Německem. K důstojnému uvítání oslav těchto historických událostí se připravují i sovětské ozbrojené síly, které prošly slavnou bojovou cestu a vždy, spolu s armádami našich spojenců stojí na stráž míru a bezpečnosti zemí socialistického společenství.

Za 67 let existence doznala naše armáda a námořnictvo pod vedením ÚV KSSS a díky úsilí všeho lidu významných změn: došlo k podstatným kvalitativním změnám v jejich technickém vybavení, organizaci, v rozvoji vojenského umění a ve všech oblastech jejich výstavby a přípravy.

Sovětské ozbrojené síly vycházejí ze všeho prospěšného a racionálního z předěšlých vojenských zkušeností. Staly se pokračováním těchto zkušeností na kvalitativně nové úrovni. V celém nejbohatším arzenálu vojenských zkušeností sovětského státu mají zvláštní význam zkušenosti z Velké vlastenecké války. V usnesení ÚV KSSS „Ke 40. výročí vítězství sovětského lidu ve Velké vlastenecké válce v letech 1941—1945“ se zdůrazňuje, že „vítězství ve Velké vlastenecké válce dokázalo

přednost sovětské vojenské vědy a vojenského umění, vysokou úroveň strategického velení a bojového mistrovství našich vojenských kádřů“.

V čem spočívá hodnota zkušeností z Velké vlastenecké války, čím je určen jejich význam pro současné podmínky?

Dějiny dokázaly, že vítězství sovětského lidu ve Velké vlastenecké válce, přednost vojenské teorie a praxe a získané vojenské zkušenosti byly logickým odrazem předností našeho společenského, ekonomického a státního zřízení, které dokázalo svou historickou životnost a nezlomnost.

Sovětské ozbrojené síly vždy byly a jsou vychovávány v duchu věrnosti marxisticko-leninské ideologii, věci komunistické strany a sovětského lidu, v duchu přátelství národů a internacionalismu. To vše, stejně jako i spravedlivé cíle války, vysoké ideje všelidové obrany socialistické vlasti a osvobození fašismem porobených národů Evropy vyvolávaly v řadách vojáků armády a námořnictva masové hrdinství, snahu neustále zdokonalovat vojenské mistrovství a obětavě plnit své vojenské povinnosti.

Naše vojenská praxe byla založena na pokrokové sovětské vojenské teorii, jejíž základy vytvořil již V. I. Lenin. Organizátorkou a inspirátorkou všech našich vítězství byla Komunistická strana sově-

ského svazu, která sjednotila a mobilizovala všechny síly lidu, úsilí vojáků ozbrojených sil a pracovníků týlu k dosažení vítězství.

Všechny tyto zásadní přednosti naší vojenské teorie a praxe jsou základem výstavby a přípravy sovětských ozbrojených sil i v dnešní době. Současně máme na zřeteli i skutečnost, že všechny tyto sociálně politické, ekonomické a ideologické faktory, znamenající velké přednosti, by samy o sobě nezajistily vítězství ve válce. V každém období rozvoje vojenství je třeba dovedně jich využívat s ohledem na měnící se podmínky a konkrétní úkoly výstavby a přípravy ozbrojených sil.

Jak známo, před začátkem Velké vlastenecké války jsme měli v té době pokrokovou vojenskou vědu. Válka, jako vždy, podrobila surově prověrce všechny její zásady a zcela opodstatněně lze tvrdit, že tuto prověrku přežily. Rozhodně v celé vojenské historii není podobného příkladu, kdy by se podařilo s takovou přesností předvídat charakter budoucí války.

Nesprávné by však bylo, kdybychom hovořili o tom, že se nám před válkou podařilo předvídat všechno správně a učinit vše potřebné pro praktické zvládnutí vojenské teorie. Ne zcela správně byly posuzovány změněné podmínky počátečního období války a způsoby odražení nečekaného napadení agresora. Jak teoreticky, tak i prakticky byly podceňovány otázky obrany v operačně strategickém měřítku. V situaci, která se vytvořila před válkou, bylo zapotřebí nejen formálního přiznání oprávněnosti obrany, ale i podstatného přepracování způsobu jejího vedení a především pak praktické přípravy obranných operací v pohraničních vojenských okruzích. Málo pozornosti bylo věnováno přípravě velitelů a štábů operačně strategického stupně k řízení vojsk v operacích počátečního období války. Na neodpovídající úrovni byl polní výcvik některých svazků, útvarů a jednotek. Po skončení sovětsko-finské války byla zahájena velká práce v oblasti zkvalitňování bojového výcviku vojsk na taktickém stupni. Nepodařilo se jí však dokončit, zejména u svazků a útvarů, které byly vytvořeny bezprostředně před válkou. V průběhu války bylo třeba přehodnotit mnohé operačně strategické a taktické názory na způsob přípravy a vedení operací a bojové činnosti. Počínaje vrchním hlavním velením, velitelstvími frontů a konče veliteli jednotek a samotnými vojáky — všichni, kteří veleli a osobně se zbrani v ruce se podíleli na nejtěžším ozbrojeném zápasu s nepřitelem, všichni si museli v průběhu celé války neustále osvojovat umění bojo-

vat. Na základě získaných bojových zkušeností se zdokonalovaly způsoby přípravy a vedení operací a bojové činnosti. Tato kolektivní tvůrčí činnost vojevůdců, velitelů, štábů, politických orgánů, příslušníků armády a námořnictva se stala především základem bojových zkušeností, získaných za války. Vypracování způsobů a metod přípravy a vedení obranných operací s následným přechodem do protiútku, přípravy a vedení strategických útočných operací skupin frontů a jejich součinnosti, řešení otázek operačního a taktického průlomu nepřátelské obrany a rozvíjení útoků s následným obklíčením a zničením velkých uskupení nepřítelů, bojového použití a součinnosti svazků pozemních vojsk, vojsk PVO, námořních sil a dalších druhů vojsk, zavedení takové efektivní formy palebného ničení nepřítelů, jako dělostřelecký a letecký útok, nové formy a způsoby členění bojových sestav, všestranného zabezpečení operací a pevného velení vojskům — tyto a mnohé další otázky, které byly v průběhu Velké vlastenecké války řešeny nově, byly významným krokem vpřed v rozvoji vojenského umění.

V poválečných letech byly tyto bojové zkušenosti, získané během války, důsledně zobecněny. Ve skupinách vojsk, ve vojenských okruzích, námořnictvu, na vojenských akademích byly organizovány vojenskovědecké konference k posouzení a zobecnění cenných zkušeností z přípravy a vedení velkých operací sovětských ozbrojených sil, v nichž se významně odrazily vymoženosti našeho vojenského umění.

Jedna z takových konferencí věnovaná varšavsko-poznaňské operaci 1. běloruského frontu, se konala ve skupině sovětských vojsk v Německu (ve štábu bývalého 1. běloruského frontu) koncem listopadu a začátkem prosince roku 1945 pod vedením vrchního velitele skupiny vojsk, maršála SSSR G. K. Žukova. V tomto čísle je uveřejněno jeho závěrečné vystoupení na této konferenci.

Varšavsko-poznaňská operace byla součástí viselsko-oderské strategické operace dvou našich největších frontů (1. běloruského a 1. ukrajinského). Co do rozmachu, úrovně vojenského umění a dosažených vojenskopolitických výsledků byla viselsko-oderská operace jednou z vynikajících operací Velké vlastenecké a druhé světové války. Účastnilo se jí 16 vševojskových, 4 tankové a 2 letecké armády, celkem 2,3 mil. lidí, 7 tisíc tanků a SHD, 33,5 tisíc děl a minometů, 5 tisíc letadel. Bojová činnost v průběhu operace byla rozvíjena v pásnu přes 500 km. Roz-

hodným útokem zničila vojska 1. běloruského a 1. ukrajinského frontu hlavní síly fašistické skupiny armád „A“ a postoupila do hloubky až 500 km. Byla osvobozena značná část Polska a válečná činnost byla přenesena na území fašistického Německa. Sovětská vojska dosáhla čáry, vzdálené několik desítek kilometrů od Berlína.

Ve viselsko-oderské operaci spolu se sovětskými vojsky hrdinně bojovaly i svazky Polského vojska. Jak známo, výstavba Polského vojska byla zahájena na jaře roku 1943 na území SSSR zformováním 1. polské pěší divize T. Kościuska, která si svůj bojový křest prodělala v říjnu roku 1943 v Bělorusku. Za pomoci Sovětského svazu byla vytvořena a vyzbrojena v březnu roku 1944 i 1. armáda a v druhé polovině roku i 2. armáda Polského vojska, které se spolu se sovětskými vojsky aktivně podílely na závěrečných operacích války, jež završily porážku hitlerovského fašismu.

Ve varšavsko-poznaňské operaci v řadách vojsk 1. běloruského frontu působila i 1. armáda Polského vojska, která se účastnila osvobozování hlavního města Polska, bojů o Bydhošť, prolomení Pomořanského valu, ovládnutí Kolobřehu a osvobozování dalších oblastí Polska.

Viselsko-oderská operace byla zářným příkladem splnění spojeneckých povinností sovětských ozbrojených sil. Podle plánu vrchního hlavního velení měla být viselsko-oderská operace zahájena 20. ledna roku 1945. Avšak německé velení překvapivým přechodem do útoku na západní frontě v Ardenách uvedlo anglo-americká vojska do krajně obtížné situace. Na základě žádosti vlády Anglie rozhodlo naše vrchní hlavní velení zahájit útok již 12. ledna, tj. o 8 dní dříve před plánovaným termínem a tím donutilo fašistické velení stáhnout vojska ze západu a převést je na východní frontu. I v samotném průběhu operace sovětské velení přijímalo různá opatření k tomu, aby neustále narůstalo úsilí a rozvíjely se rozhodné útoky, které spolu s akcemi spojeneckých armád na západě měly v co nejkratší době dokončit porážku nepřítele a zbavit evropské národy fašistického jha.

V celém systému viselsko-oderské operace, jak správně zdůrazňuje K. F. Telegin, ústřední, rozhodující úlohu hrála varšavsko-poznaňská operace 1. běloruského frontu pod velením maršála Sovětského svazu G. K. Žukova.

Počínaje směrností a šíří zámyslu operace, uměním daleko předvídat průběh jejího rozvíjení, nalezením nových, pro nepřítele nečekaných způsobů činnosti, konče

otázkami přesné a pečlivé přípravy operace, jejího všestranného zabezpečení, pevnosti velení vojskům v průběhu operace — ve všech aspektech této vynikající operace se odráží osobnost G. K. Žukova, jednoho z našich nejtalentovanějších vojevůdců, slavného hrdiny Velké vlastenecké války, v jejímž průběhu se zvlášť výrazně rozvinul jeho talent vojevůdce.

Komunistická strana vysílala G. K. Žukova na nejdůležitější a nejdopovědnější úseky boje s německými fašistickými uchvatiteli. Ve všech funkcích, které mu byly stranou svěřeny, projevil nezlomnou vůli, odvahu a organizační talent. Tato neobyčejná osobnost se nezdabila sama od sebe, ale byla produktem své doby, naší sovětské skutečnosti, součástí hrdinské Sovětské armády. Maršál G. K. Žukov, stejně jako i další naši vynikající vojenští činitelé, nejvýrazněji ztělesňoval nejlepší rysy vojevůdců sovětské školy, kteří začínali od nejnižších funkcí a vyšli z prostých poměrů díky VŘSR, byli vychováni naší stranou v duchu vysoké ideovosti, oddanosti a obětavosti ve službě vlasti, schopných v nejtěžších podmínkách úspěšně plnit úkoly strany a sovětské vlády.

Talent vojevůdce se u G. K. Žukova předsvědčivě projevil již v operaci na Chalčin-Golu v r. 1939, v průběhu Velké vlastenecké války neustále sílil, vstřebával do sebe kolektivní tvůrčí činnost a zkušenosti velkého počtu velitelů, náčelníků štábů a politických orgánů, s nimiž připravoval a realizoval mnohé operace v průběhu války. V závěrečných operacích jeho umění vojevůdce jako neodmyslitelná součást našeho vojenského umění dosáhlo nejvyššího rozkvětu.

Ve světle všeho toho představují publikované materiály vědecké konference, zvláště vystoupení G. K. Žukova, zájem i dnes. A skutečnost, že toto vystoupení jednoho z vynikajících sovětských vojenských činitelů, který významným způsobem přispěl k přípravě a realizaci největších operací a to, že bylo uskutečněno na základě čerstvých dojmů z právě ukončených bojů Velké vlastenecké války, dodává tomuto vystoupení vysokou hodnotu, možnost hlubokého pronikání do podstaty, nejdůležitějších zásad sovětského vojenského umění té doby, do těch „tajemství“ vojevůdců, metod práce velitelů a štábů, které spolu s výše uvedenými dalšími rozhodujícími faktory zabezpečily dosažení vynikajících vítězství Sovětské armády.

Při četbě vystoupení G. K. Žukova a dalších účastníků konference, je věnována pozornost tomu, s jakým rozmachem a zároven přesností, s jakým hlubokým zváže-

ním všech zvláštností vojenskopolitické a operačně strategické situace byly připravovány a realizovány strategické operace hlavního stanu vrchního hlavního velení Sovětského svazu, jak krajně přesně byly určovány vojenskopolitické a strategické cíle závěrečného tažení Velké vlastenecké války, spjatého s porážkou fašistického Německa a jeho satelitů. Větší možnosti sovětských ozbrojených sil již umožňovaly realizovat současně nikoli jednu nebo dvě strategické operace, jak tomu bylo v předcházejících obdobích války, ale celou řadu strategických operací na základě jednoho zámyslu na celé dělce sovětsko-německé fronty.

V souvislosti s vojenskopolitickými cíli a nutností v co nejkratší době dovršit porážku nepřítel, byl zvolen směr hlavního úderu — berlínský směr; byla určena uskupení sil a prostředků k vedení operace na všech nejdůležitějších strategických směrech, byla dobře sladěna úsilí různých frontů směřující ke splnění tohoto hlavního úkolu. Svinování obrany nepřítel na sever a severovýchod silami 2. běloruské fronty, na jih a jihozápad silami 1. ukrajinské fronty vytvářelo příznivé podmínky pro činnost 1. běloruské fronty na varšavsko-poznaňském směru. Pro překonání potíží se zabezpečením křídel, které vznikly v dalším průběhu operace 1. běloruské fronty, bylo včas naplánováno vytvoření dostatečných záloh nejen na počátku, ale i v průběhu a na konci operace.

Jestliže ve stadiu plánování operace byla hluboce analyzována možná činnost nepřítel a s ohledem na ni byly vypracovány různé varianty činnosti našich vojsk. V průběhu operace sovětské velení na základě dobře vedeného průzkumu pružně reagovalo na všechny změny situace a včas upřesňovalo dříve přijatá rozhodnutí.

V činnosti velení 1. běloruské fronty (po příchodu vojsk fronty k pomořanským a oderským obranným čarám nepřítel) spatřujeme jeden z názorných projevů zralosti a vysoké úrovně sovětského vojenského umění. Na jedné straně smělé rozhodování pro pokračování útoku s cílem ovládnout oderskou obrannou čaru dříve, než ji nepřítel stačí zaujmout velkými silami. Na druhé straně — tato smělost, rozhodnost, umění riskovat jsou spojovány s prozíravostí, rozmyslem, určitou opatrností vypočtenou k dosažení úspěchu v operaci. Velitel fronty v souladu a za souhlasu hlavního stanu vrchního hlavního velení nepodniká všeobecný postup k Berlínu, ale obsazuje předmostí na řece Odře a vytváří příznivé podmínky k vedení další útočné operace.

V poválečných letech se v naší literatuře nejednou ozývaly hlasy o tom, že pro vojska 1. běloruské fronty bylo výhodnější nezastavovat se na Odře, ale hned útočit na Berlín. V těchto úvahách je možná dnes něco pravdy, ale i nyní je těžké říci, jak by to mohlo skončit. Je třeba mít na zřeteli, že v té době byla rozhodnutí přijímána v reálné situaci, kdy i při nejlepší informovanosti o nepříteli existovalo velmi mnoho prvků neznalosti, bylo třeba počítat s možností těch či oněch nečekaných a velkých protipatření z jeho strany. Historik má dnes k dispozici otevřené karty nejen co se týká našich vojsk, ale i vojsk nepřítel, má k dispozici údaje o ukončených, historicky nezvratných faktech a událostech. Ale ani dnes není snadné dojít k jinému rozhodnutí, než bylo to, k němuž došlo v únoru roku 1945, kdy G. K. Žukov přesvědčivě zdůvodnil motivaci přijatých rozhodnutí.

Nabízí se závěr o tom, nakolik je důležité při rozhodování a plánování operace i možný zámysl nepřítel, předvídat a promýšlet možné podmínky rozvíjení operace, hluboce zjišťovat nejen uskupení, ale pečlivě propočítat poměr sil, potřebná uskupení a složení vlastních vojsk, určit nejúčelnější a pro nepřítel neočekávané způsoby činnosti, všestranně zabezpečit a připravit operaci z morálního politického, operačního, týlového a technického hlediska. Jestliže toto všechno bylo důležité v minulé válce, pak v soudobých podmínkách bez podobného pečlivého přístupu k přijetí rozhodnutí a k jeho realizaci nelze vůbec počítat s úspěchem v bojové situaci.

Z rozboru výše uvedeného příkladu vzniklé situace na konci varšavsko-poznaňské operace je jasné vidět, nakolik je důležité v praxi operačně taktických zaměření na vysokých školách, u vojsk, zvláště v učilištích různého zaměření, naučit cvičící v lehkých podmínkách, ale řešit úkoly s ohledem na veškerou složitost operační situace, vytvářet prvky její neurčitosti a rozporuplnosti. Je třeba usilovat o to, aby cvičící měli před sebou neustále silného, chytrého, myslícího a aktivního nepřítel a aby se důsledně učili nad takovým nepřitelem vítězit.

Tato skutečnost určuje i požadavek, aby cvičící neznali zámysl plánovaného cvičení. Když jsou seznamováni s činností té či oné strany, přestává existovat vojenské umění. Právě proto je třeba důsledně usku-
tečňovat princip provádění základních cvičení na všech stupních pod vedením nadřízených velitelů [náčelníků].

Při hodnocení bohatých zkušeností z Velké vlastenecké války G. K. Žukov definu-

je šest nejdůležitějších zásad sovětského vojenského umění, jejichž dodržování má rozhodující význam pro úspěch boje a operace. Čtenář má možnost seznámit se s těmito závěry. Proto se zastavím jen u některých zásad, které je i dnes třeba mít na zřeteli v operační a bojové přípravě.

Z vystoupení G. K. Žukova a dalších účastníků konference je vidět, jaká rozsáhlá, trpělivá a všestranná práce byla vykonávána veliteli, štáby a politickými orgány všech stupňů při přípravě operací a bojové činnosti. Přijetí rozhodnutí, plánování operací bylo považováno za velmi důležitou, ovšem jen počáteční část přípravy operace. I potom pokračovala usilovná práce přímo v terénu, u vojsk — při studiu nepřítelů, upřesňování úkolů, organizaci součinnosti, přisunu materiálních prostředků, ženijního vybudování výchozího postavení, realizaci maskovacích, dezinformačních a dalších opatření ve všech druzích operačního, týlového a technického zabezpečení, v bojové přípravě vojsk s ohledem na plánované bojové úkoly. V období války všem těmto otázkám velkou pozornost věnovaly i politické orgány, neboť důsledná, dobře zorganizovaná práce při přípravě operací má obrovský význam pro vytváření vysokého morálního ducha u vojsk, jistoty a víry ve vítězství. I sám G. K. Žukov se při přípravě operací setkával nejen s veliteli, ale i s důstojníky a vojáky na předních postaveních. Celkově ve veškerém systému opatření při přípravě operací výjimečně důležité místo zaujímala stranickopolitická práce s cílem dosáhnout vysoké politické nálady, pevnosti v obraně, hrdinství a odvahy příslušníků vojsk za útoku, jejich mobilizace k úspěšnému splnění stanovených bojových úkolů.

Složitá a mnohostranná činnost velení, štábů a politických orgánů při přípravě operace byla uskutečňována s velkou odpovědností a krajním vypětím lidských sil a možností.

Veškeré zkušenosti z války, jak z některých neúspěšných operací na jejím počátku, tak i z úspěšně vedených operací v následujících obdobích, přesvědčivě ukázaly, že úspěch závisí především na tom, nakolik pečlivě byl prozkoumán nepřítel a s jakou přesností byla vedena palba proti nejdůležitějším objektům a cílům jeho obrany. Jak známo, všichni naši slavní vojevůdci, z nichž většina měla bojové zkušenosti velitelů, se především soustředovali na tyto důležité otázky. Význam dobře organizovaného průzkumu nyní ještě více narůstá.

Zjištění celého systému palby nepřítelů a organizace jeho spolehlivého paleb-

ného ničení s dovedným využitím bojových možností vlastních palebných prostředků při současném nasycení obrany velkým počtem obrněných a pohyblivých palebných prostředků je ještě složitější dnes, než tomu bylo v minulosti. Z tohoto důvodu je v praxi bojové přípravy vojsk věnována zřetelná a náležitá pozornost přípravě důstojníků právě při řešení těchto otázek. Avšak na některých cvičeních jsou tyto otázky zjevně podceňovány, nebo jsou procvičovány úspěšně a nedostatečně podrobně. Zvládnout toto složité umění na jedinou nelze. Je třeba se v něm neustále zdokonalovat. Zkušenosti a umění jsou věcí času a cviku.

Hlavní je především to, aby na zaměstnání a cvičeních byl metodicky kvalitně organizován samotný proces přípravy velitelů, štábů a vojsk. Nelze dopustit takový stav, kdy cvičicím je poskytováno příliš mnoho hotových údajů o nepříteli, nezávisle na jejich praktické organizaci a vedení průzkumu. V průběhu cvičného boje je nutné rozehru bojové činnosti uskutečňovat tak, aby se cvičící neustále setkávali s aktivním protipůsobením nepřítelů a nedosahovali úspěchu do té doby, dokud nebude nepřítel dokonale prozkoumán a umlčen palbou. Bude-li tento přístup trpělivě a systematicky uplatňován na všech cvičeních, budou se velitelé, štáby a vojska neustále učit s náležitou konkrétností a důsledností řešit úkoly průzkumu a palebného ničení nepřítelů, které jsou nejdůležitějšími podmínkami úspěchu bojové činnosti i v soudobých podmínkách.

Na toto vše je samozřejmě brán zřetel a v budoucnu bude i nadále brán v bojové přípravě štábů a vojsk na všech stupních. Základní požadavek na metodiku výcviku spočívá v tom, aby na zaměstnáních a cvičeních byly skutečně vytvářeny podmínky, které nejen požadují, ale přímo vynucují od velitelů projevovat jak válečnou chytrost a pro nepřítelů neočekávané způsoby bojové činnosti, tak i směly manévry na bojišti. Toho lze dosáhnout především poučností jak výchozí situace, tak rozehry bojové činnosti, která se uskutečňuje na základě rozhodnutí a praktické činnosti cvičících. Stejně jako v boji nepřítel „trestá“ nedostatky organizovaného průzkumu, nedostatečnou rozhodnost činnosti, opožděný přisun munice a další podobné nedostatky, tak i během cvičení musí být následky známy.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války naprosto přesvědčivě potvrdily starou, ale věčně platnou pravdu o tom, že poražené armády bývají poraženy ještě dříve, než se vůbec objeví na bojišti. Armáda a námořnictvo k tomu, aby splnily své poslání

ní při obraně vlasti, se musí neustále učit válečné činnosti, učit se usilovně a houževnatě hlavně všemu novému za dovedného využívání minulých zkušeností.

Je naprosto zřejmé, že mnohé operačně taktické normy, způsoby organizace palébého ničení, členění bojových sestav, vedení útoku či obrany, které byly uplatňovány v průběhu války, již v mnohém neodpovídají soudobým požadavkům. Proto nelze zkušenosti z války šablonizovat, ale je třeba jich využívat tvůrčím způsobem.

Nikdy však nemůže zastarat např. samotný přístup k řešení operačně taktických úkolů, široká tvůrčí činnost, která se přitom projevila, pečlivost a pracnost procvičení připravených opatření s podřízenými veliteli a vojsky, umění učit vojska zejména tomu, čeho je třeba ve frontové situaci s ohledem na konkrétní bojové úkoly, které je třeba splnit. Velký zájem představují i způsoby bojové činnosti v noci, kterých bylo zvlášť široce používáno v závěrečných operacích Velké vlastenecké války nejen v taktickém, ale i operačním měřítku. Trvalý význam má vojenské mistrovství, důvtip, chytrost a obrovské sebeobětování v průběhu přípravy a realizace bojové činnosti a mnohé další vojenské projevy statečnosti během války. Toho všeho je třeba co možná nejvíce využívat v praxi vojenského výcviku a výchovy vojsk a námořnictva, předávat důstojníkům, kteří nemají bojové zkušenosti, samozřejmě s přihlédnutím k soudobým požadavkům, kladeným na jejich přípravu.

V procesu přípravy mladých důstojníků a bojové přípravy vojsk se setkáváme i dnes s mnohými těžkostmi, s nimiž se střetávali důstojníci, kteří přicházeli na frontu a neměli bojové zkušenosti u útvarů. Ne vždy stačí jen umět zorganizovat průzkum a dovedně využívat bojových možností zbraní, přizpůsobovat se terénu, organizovat součinnost, všestranně zabezpečovat bojovou činnost a zaříditi ubytování vojsk v polních podmínkách. V době války naši vojevůdci, velitelé a političtí pracovníci důsledně učili vojáky bit nepřitele. K tomu byla organizována i cvičení s bojovou střelbou a nácviky, pro velitelský sbor byly organizovány štabní hry a jiná zaměstnání. V době míru musí být otázky bojového, vzdušného a námořního výcviku vždy na prvním místě, aby velitelé, důstojníci štabů, političtí pracovníci a všichni příslušníci vojsk se učili řešit a prakticky plnit všechny úkoly při přípravě a vedení boje zejména v těch podmínkách, které budou odpovídat bojové skutečnosti. Podstata polního výcviku tkví také v tom, aby důstojníci a všichni vojá-

ci uměli nejen vést bojovou činnost, ale i žít v bojových podmínkách — rychle si zřizovat ubytování a zajistit odpočinek, vařit, přísně dodržovat pravidla osobní hygieny a tak si neustále zachovávat bodrost, vytrvalost, otužilost a připravenost kdykoliv zahájit boj, schopnost snášet i to největší morální psychologické a fyzické zatížení.

Při přípravě důstojnického sboru má zvlášť velký význam výchova silné vůle, vysokých organizátorských schopností, vytrvalosti při dosahování cíle. U důstojníků se nesmí projevovat malodůšnost, nerozhodnost, nemotornost. Důstojníci musí jednat podle zásady: byl-li vydán rozkaz, je třeba jej za každou cenu splnit. Žádné těžkosti a překážky nemohou otrávit vůli velitele. Je důležité, aby spolu s pevnou vůlí byly důstojníkům vlastní i vysoké organizátorské schopnosti, umění správně určit cíl činnosti a způsob jejího dosažení, racionálně rozestavit síly a prostředky.

Je známo, že jak za války, tak i v mírové době za stejných podmínek dosahují různé útvary rozdílných výsledků. To lze zdůvodňovat pouze objektivními okolnostmi. Všechno závisí především na velitelích, na úrovni jejich velení, na vztahu k povinnostem, na umění vést lidi. Zvlášť důležité je to, aby důstojník byl vždy připraven převzít na svá bedra veškerou tíhu odpovědnosti za vydaný rozkaz. V bojových podmínkách je to zvlášť významné, protože je třeba nejen sa zodpovídat za svá rozhodnutí, ale i za výsledek boje, za život podřízených lidí.

Všechny tyto kvality jsou pěstovány celým systémem politické a vojenské výchovy. Politické přesvědčení, ideová pevnost vojáků představují hlavní základ jejich vytrvalosti, rozhodnosti a nezlomné vůle k vítězství, schopnosti překonat jakékoli těžkosti, mobilizovat všechny duševní a fyzické síly ke splnění stanovených úkolů. Ještě daleko větší požadavky jsou v bojových podmínkách kladeny na velitele, náčelníky, kteří musí pevně velet podřízeným, vést je i v té nejsložitější situaci, osobním příkladem u nich podporovat jejich vysoký bojový duch a připravenost obstát ve všech zkouškách a dosáhnout vítězství v boji.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války, zrozené z masového hrdinství sovětských lidí, z jejich válečného a pracovního hrdinství jak na frontě, tak i v týlu, jsou nejdůležitějším zdrojem vsovkovlastenecké výchovy vojáků ozbrojených sil, pracujících naší zemí i v současné době. Tyto zkušenosti neztratí na významu ani v budoucnu.

Uveřejněné materiály o zkušenostech z varšavsko-poznaňské operace, jakož i jiných operací, které ještě zdaleka nejsou plně prostudovány, hovoří o tom, že práci při jejich výzkumu je třeba dále rozvíjet, zvláštní pozornost věnovat zobecnění konkrétních bojových zkušeností velitelů, štábu a politických orgánů při přípravě operací, bojů i velení vojskům v průběhu bojové činnosti. Při studiu zkušeností války pokaždé znovu nalézáme cenné studnice nového, na jehož základě se rodí hluboké myšlenky, umožňující lépe, tvůrčím způsobem řešit úkoly, před nimiž dnes stojí důstojnický sbor.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války zahrnují v sobě ještě jeden podstatný aspekt, mající velký význam i dnes. V bojových zkušenostech této války spatřujeme velmi jasnou přesvědčivou, organickou jednotu vojenské vědy a praxe vojenského umění, jako dvou nerozborných, vzájemně souvisejících a spjatých stránek vojensství.

Při analýze nejdůležitějších principů vojenského umění z hlediska zkušeností války G. K. Žukov přímo hovoří o tom, že nejsou nové, že jsou všem dobře známé. Současně zdůrazňuje, že dovedné využívání a uplatňování těchto zásad v bojové praxi zabezpečovalo úspěch, ale když se k nim přistupovalo formálně, pak se úspěch v bojích nedostavil. Je zajímavé poznamenat, že i před válkou byly větší nevelitelé známy některé z těchto zásad. Avšak umění prakticky jich využívat se naši velitelé učili v průběhu celé války.

O co zde jde?

Hluboké myšlenky v dané souvislosti vyjádřil již V. I. Lenin. Když hovořil o složitosti a těžkostech politického vedení, uvedl, že: "... politika je věda a umění, které nespadlo z nebe, darem je nikdo nedostal..." (V. I. Lenin, Spisy, sv. 31, s. 74 až 75.) Jestliže je podle Lenina politika vědou a uměním, pak i pokračování politiky pomocí síly, tj. vedení války, rovněž představuje umění a vědu. Lenin připsoval obrovský význam vědecké stránce věci, současně však nejednou zdůrazňoval, že „povstání, stejně jako válka je uměním“. (V. I. Lenin, Spisy, sv. 26, s. 181.)

Zkušenosti z Velké vlastenecké války znovu dokázaly, že projevení vysoké úrovně vojenského umění je možné pouze na základě hlubokých vědeckých znalostí. Ale teoretické znalosti, i když jako dobré orientační body, ne vždy mohou dát odpověď na to, jak je třeba postupovat v té či oné konkrétní situaci. Mezi osvojením si teoretických znalostí a zvládnutím umění jejich praktického uplatnění je velký

rozdí. Praxe vojenského umění vyžaduje od velitele umění tvůrčím způsobem uplatňovat znalosti v konkrétních podmínkách dané situace, rovněž dobré organizačtorské a volní kvality, pevné praktické návyky při organizaci bojové činnosti a velení vojskům v průběhu boje.

Právě proto v soudobých podmínkách dosažení skutečné jednoty teorie a praxe je možné jen v tom případě, pokud v procesu vojenského výcviku a výchovy důstojníků na vysokých školách, u vojsk a v námořnictvu se bude více projevoval péče o to, aby se jim dostalo nejen hlubokých znalostí, ale aby zvládli i umění tvůrčím způsobem uplatňovat teoretické znalosti v praxi, formovat kvality potřebné pro projevení vojenského umění.

S ohledem na požadavky soudobého boje za stejných podmínek většího úspěchu dosahuje ten velitel, který umí rychleji a lépe se orientovat v situaci, ten, jehož operačně taktické prognózy jsou přesnější a prozíravější, jehož zámysly jsou realističtější, ten, který je schopen energicky realizovat manévry podřízenými vojsky, lépe zná nepřítele, jeho slabé i silné stránky, ten, který rychleji předá své rozhodnutí podřízeným a zajistí jejich splnění. Jinými slovy — ten, který bude lépe velet vojskům.

Na závěr chci ještě jednou zdůraznit, že zkušenosti získané sovětskými ozbrojenými silami ve Velké vlastenecké válce jsou skutečně neocenitelné. Byly vybojovány krví mnohých miliónů lidí, byly vytrpěny v průběhu těžké války s nepřítelem naší vlasti, a proto mají nehnoutelný význam i pro soudobé podmínky. Z tohoto nevyčerpatelného zdroje vojenské moudrosti mohou mnohé získat jak nejvyšší vojenští náčelníci, tak i každý důstojník, poddůstojník, posluchač škol či voják. Je to důležitý faktor výchovy sovětských vojáků, jeden ze zdrojů dalšího rozvoje vojenského umění. Strana nás učí vhodně využívat minulých zkušeností především v zájmu úspěšného plnění soudobých úkolů. Na základě toho, my, vojáci, musíme důsledně a cílevědomě studovat zkušenosti z války, hlouběji odhalovat nejdůležitější zákonitosti a tendence rozvoje vojensství, zdůvodňovat hluboké procesy a hlavní příčiny, které podmiňovaly naše vítězství, průběh i výsledek bojů a operací minulých let. Pouze na základě všestranné analýzy vzájemné spojitosti událostí minulosti i současnosti lze stanovit dialektickou posloupnost ve vojensství, dále je tvůrčím způsobem zdokonalovat a dosahovat v něm nové kvalitativní úrovně.

V soudobých podmínkách, kdy imperialistické státy zesilují vojenské přípravy,

musí naše vojenská teorie a praxe v souladu s usnesením komunistické strany, sovětské vlády a naší vojenskou doktrínou pohlížet dále do budoucnosti, s velkou prozíravostí vypracovávat způsoby přípravy a vedení ozbrojeného zápasu, výstavby a přípravy ozbrojených sil. To vše spolu se studiem zkušeností z války napomůže dalšímu zvyšování bojové síly a připravenosti sovětských ozbrojených sil.

Naše pokroková marxisticko-leninská vojenská teorie určuje rovněž vědecky zdůvodněný charakter sovětské vojenské doktríny, která vyplývá z mírové politiky KSSS a sovětské vlády. Tím je dána i obranná orientace vojenské doktríny. Směřuje k zajištění spolehlivé obrany a bezpečnosti SSSR a ostatních zemí socialistického společenství. Avšak obranný charakter vojenské doktríny nejen že nevylučuje, ale naopak předpokládá vysokou bojovou připravenost ozbrojených sil k odvetnému úderu a aktivní, rozhodné činnosti našich ozbrojených sil, pokud by se agresor rozhodl nás napadnout.

Jak uvedl s. K. U. Černěnko, složitá mezinárodní situace „nás nutí věnovat velkou pozornost upevňování obrany země. Sovětské lidé nechtějí hromadit zbraně, usi-

lují o jejich omezení na obou stranách. Ale jsme povinni pečovat o dostatečnou bezpečnost své země, jejích přátel a spojenců. To se i dělá. A nechť všichni vědí, že žádným milovníkům vojenských dobrodružství se nepodaří nás překvapit nepřipraveně, žádný potenciální agresor nemůže spoléhat, že by se vyhnul drtivému odvetnému úderu“. [Pravda, 3. 3. 1984.]

Příslušníci sovětských ozbrojených sil, vědomi si odpovědnosti za uložené úkoly, dělají vše pro to, aby byli na úrovni a výši svého historického poslání a aby spolehlivě zajišťovali bezpečnost naší velké socialistické vlasti.

K úspěšnému splnění těchto úkolů musí velitelsko-politický sbor při zvládnutí teorie a praxe vojenství kromě jiných zdrojů znalostí a umění čerpat i z naší slavné bojové minulosti, ze zkušeností činnosti našich vojevůdců.

Poznámka redakce:

Článek byl převzat ze zvláštního čísla sovětského časopisu „Vojennaja mysl“, které bylo vydáno v roce 1985 a věnováno 40. výročí velkého vítězství Sovětského svazu nad fašistickým Německem.